

KUSTBON

Veckotidning för svenskarna i Estland.

Fjärde årg. N° 11.	Prenumerationspris. 1 månad Mr. 12:— I Sverige: 1 månad Kr. 0:75 I Finland: 1 månad Fmk. 1:50	Utgives av Svensk Folkförbundet i Reval alla onsdagar. Ansvarig redaktör: N. Blee. Redaktionens adress: Riddaregaten 3, Reval.	Annonspris. 2 mk. pr mm. I Sverige: 10 öre pr. mm. I Finland: 30 penni pr mm. För annons, som införes 10 eller flera ggr, räknas 20% rabatt.	23 mars. 1921.
--	---	--	---	-------------------------------------

Folkskolorna.

De svenska folkskolorna i Estland behöva förbättras. Man kan knappast säga att de följt med sin tid, varför en reform vore synnerligen nödvändig. Bedrövlighast är det med de gamla husen, som på ett par ställen stå fallfärdiga. En del kommuner tyckas ej ta saken så noga, då det gäller skolorna: de få sköta sig själva bäst de kunna. Några skolor äro stundom utan bränsle emedan kommunerna mycket motvilligt skaffa sådant i rätt tid. Och likväl är det på skolorna, som vår framtid beror. Det är skolorna, som skola skapa oss ett lyckligare samhälle. Detta borde alla medborgare inse. Men det där tycks vara fördolt för så beklagligt många ögon. Det är sant: skolorna förorsaka sina underhållare oerhört stora summor nu under denna övergångsperiod och många stackare vändas nog under skattebördorna, men vi måste anstränga oss till det yttersta, då det gäller våra barns uppfostran. Den är nog lika viktig som födan och kläderna. Vi kunna ej tillåta, att våra barn skola undervisas i små låga, kalla och mörka lokaler. Enligt lagen borde alla skolor i år redan ha 4 eller 5 klasser, men denna plan har i brist på lokaler eller av brist på företagsambet på de flesta ställen icke kunnat genomföras. På tre ställen har man inrättat det så, att två

klasser arbeta på förmiddagen och två på eftermiddagen. Huru besvärligt det där än är för såvällärare som små barn med lång väg, så är det dock ett steg framåt och är ett bevis på lärarnes och folkets goda vilja, men så kan det dock icke gå i längden. Vi behöva bygga nya skolhus eller där det är möjligt omändra de gamla och förse dessa med nödiga tillbyggnader. Kommuner och föreningar samt enskilda borde göra sitt bästa för skolornas iordningställande genom att snarast möjligt samla bygnadsfonder, låna pengar och genast ta i tu med byggnande av nya skolhus. Det är bara en gång på lång tid en sådan ansträngning behöves, men den är nödvändig för oss och våra barn. Ersättningen blir i framtiden så mycket större. Huru helt annorlunda verkar icke en bekväm, vacker och ljus skollokal på det uppväxande släktets sinnen. En ståtlig skola är en prydnad för sitt samhälle. I skolan borde icke en lässtuga saknas, dit vem som helst på lediga stunder kunde styra sina steg. Vidare borde ett litet internat inrättas för barn, som bo långt från skolan.

På några ställen ha lärarne gjort sitt bästa för bildningens höjande. De arbeta med goda resultat. Men som sagt, skolorna behöva också till sitt utseende förbättras, och den frågan få vi icke mera ta så likgiltigt som hittills, om vi vilja följa med tiden.

Hjälp från Sverige.

Att Sverige under krigs- och nödåren har utövat en storartad hjälpverksamhet, det vet den, som haft tillfälle att i svenska eller större utländska tidningar följa med dagshändelserna. Inte heller vi här i Estland ha blivit bortglömda. Tre stora föreningar äro i stor verksamhet för lindrande av nöden i de mest hemsökta länderna: Svenska Röda Korset, Svenska Rädda Barnen och Kommitén för hjälp till de baltiska länderna. En annan gång hoppas jag få redogöra något för de två första föreningarnas storartade arbete i våra baltiska riken. För denna gång vill jag emellertid inskränka mig till den sista, kommitén för hjälp till de baltiska länderna.

Underrättelserna om de baltiska ländernas lidanden, som först sent nådde Sverige på grund av krigsoperationer och minering av mellanliggande farvatten, drevo i sin upprörande detaljrikedom en av Sveriges mest kända kvinnor, fröken Anna Lindhagen att i augusti 1920 företaga en resa till Estland, Lettland och Litauen för att på nära håll undersöka behovet av hjälparbete från svensk sida för lindrande av nöden härute. Pastor Weebe och fröken Törnkvist hava i Lettland samt kyrkoherde Froste i Estland verkställt liknande undersökningar.

Glad Påsk!

Den stora dagen, uppståndelsens högtid, är inne. Påsken vill åter, såsom alltid, påminna oss, att mörkret och döden ha blivit besegrade. Det är med synnerlig stor glädje och tillfredsställelse vi denna gång tillönska läsarne en Glad Påsk. Mycket har timat sedan sista påsken. Vårt land har under tiden blivit erkänt de jure, och det är ju något, som vi alla trogna medborgare känna oss glada över. Landets svenska befolkning har all orsak att känna sig nöjd och glad över att vi fått en svensk folkhögskola. Det är ett stort steg framåt. Det har så att säga blivit en uppståndelse för vårt land och även för oss svenskar. Vi måste kämpa mot mörkret och okunnigheten, om vi vilja komma framåt. Det finns så mycket mörker ännu över allt. Kampen mot mörkret och döden har länge pågått. Den började på allvar, då Segerfursten framträdde. Då vi nu gå att fira påsken, så lät oss icke glömma honom, som övervunnit döden och mörkets makt, utan följa honom, "så skola vi icke vandra i mörker".

Glad Påsk!

Resultatet av dessa undersökningar blevo bildandet av en "Kommité för hjälp till de baltiska länderna." I ett upprop av den 1 nov. 1920 vädjar denna kommité, vars ordförande och ledande kraft är fröken Anna Lindhagen, till den svenska allmänheten påvisande, vad befolkningen och särskilt barnen lidit under krigets alla familjeband upplösande förhållanden. Om Estland framhålles, huru det sedan 1918 haft krig och dessutom fått mottaga spillrorna av Judenitsjs armé, samt att här härjat de svåraste tyfusedemier, att det successivt blivit utsuget av rekvisitioner först från gamla ryska regeringen och därefter från olika ockupationsarméer

samt dessutom fått mottaga flyktingar.

Härtill kunna vi nu senare lägga de estniska optanter, som efter fredsslutet med Ryssland lyckats rädda sig hit ur den kokande kitteln, många med bara trasor på kroppen.

I sitt upprop säger sig kommitén tro, att dess vädjan ej skall klinga ohörd så mycket hellre som dessa länder sedan gammalt och alltjämt stå svenskarna så nära.

Gåvor ha också influtit. Till Lettland har öfersänts genom "Rädda Barnen" av Kommitén insamlade och uppköpta kläder för omkring 400 barn. Till den svenska barnbespisningen i Dorpat, till vilken "Rädda Barnen" lämnat 6.000 kronor, har kommitén också givit bidrag, så att Dorpatsumman nu stiger till 9.962 kronor. För Reval sände hjälpkommitén kläder till julen och 300 kronor. Vidare har till undertecknad i två olika sändningar överlämnats garn till lagning av nät samt garn för spetsknyppling att utdelas åt behövande svenskar.

Ordföranden i kommitén, fr. Anna Lindhagen, är även medlem i "Rädda Barnen's" styrelse och är där rådgivande när det gäller att bäst placera de medel, som anslås till de baltiska länderna.

Men kommitén utövar sin hjälpsamhet icke blott för lindrande av social nöd, utan den vill också sträcka oss sin hjälpande hand till stöd i vårt kulturella arbete. För ökade kulturella förbindelser mellan Sverige och de baltiska länderna vill den rätta in sin strävan. Den vill understödja utsändandet av sakkuniga föreläsare att redogöra för det rättsliga, sociala och kulturella reformarbetet Sverige inom områden, där vederbörande baltiska länder stå inför motsvarande problem. Särskild uppsmärksamhet ägnas åt

förbindelserna med svenskarna i Estland.

När meddelande kom, att Estland och Lettland blivit av stormakterna erkända såsom självständiga riken visade kommitén sitt livliga deltagande i vår glädje över att våra strider och våra offer äntligen burit frukt. Den 25 februari höllo våra vänner i Stockholm — såsom på annat ställe i bladet omtalas — en fest till firande av vår frihet i vilken fest många bärare av representativa svenska namn deltog.

N. L—m.

Reval.

Söndagen den 20 dennes kl. 5 e. m. hade, som bekant, svenska kyrkokören sång- och musikuppvisning i St. Mikael's kyrkan. Kyrkan var närapå fullsatt och uppvisningen värd beröm. Tack, herr Otto Hacker och tack, alla främmande herrar, som gjort det möjligt för svenskarna att få en kör till stånd. Nettoinkomsten, över 3000 mk., tillfaller svenska kyrkans kassa.

Ormsö.

Öns ungdom tycks verkligen hava behov efter att komma fram och upp. Så t. ex., då det var fråga om att anordna aftonkurser för äldre ungdomar i svenska språket och räkning, voro många villiga att delta. Lika stort var intresset för de beramade Martha kurserna. Tell folkhögskolan anmälades långt flera än som kunde mottagas. Och till nästa år äro redan mer än 20 elever anmälda.

Ett nytt glädjande bevis på ungdomars vakenhet är anordnandet av vävkurs i byn Kärrslett. Ledarinnan för densamma var fröken Katarina Hammerman från samma by. Hon genomgick förra året en kurs vid Mora folkhögskola i Sverige och återvände i höstas med förhoppningen att på något sätt kunna gagna sin hem-

ort. Väckursen räckte i 4 veckor och omfattade konstvävning av bord-och handdukar. Samtidigt fingo töserna lite undervisning i matlagning, då middagarna intogs gemensamt och maten lagades av kursdeltagarna själva.

Avslutningen fick en fästlig prägel genom att utomstående inbjudits att taga de förfärdigade arbetena i betraktande och samtidigt undfägnades med god och mycken mat och därtill framdukad efter konstens alla regler. Allt gjorde

fröken Hammerman och hennes tolv elever den bästa heder. Återstår att önska, att denna kurs ej bleve den sista. Alla krafter i arbete för våra svenskars ljusare framtid!

Joel N—n.

Jordbruket.

Några synpunkter vid kornas utfodring.

IV.

Av Konsulent Erik Green.

(Forts. fr. föreg. nr.)

Vad ärthalmen beträffar får man en föreställning om dess näringsvärde jämförd med havre och ärthalmen i följande tabell:

	Äggvita	Fett	Kolhydrater
Kornhalm	0,7%	0,4%	36,5
Havrehalm	1,1	0,5	37,4
Ärthalm	3,4	0,7	32,2

Även i halmen är halten av äggvita betydligt större hos korn och havre. Den som har så rikligt med ärter, att det ej blott räcker till hushållet, utan även kan utfodra av dem, kan skatta sig lycklig.

Något som det finns ganska gott om hos oss är potatis. Denna lämpar sig väl till utfodring av kor. Om potatisen gives kokt eller okokt spelar ingen roll. Annorlunda är det med svinen, som jag i ett kommande nummer skall beröra.

Vid utfodringen skulle viktiga ihåg att fodret skall vara tillräckligt skrymmande d. v. s. skall taga ett tillräckligt stort utrymme i anspråk i kons magar. Korna ha ju en synnerligen invecklad matsmältningsapparat med icke mindre än fyra magar (häst och svin blott en). För att fodret skall kunna smältas på ett tillfredställande sätt, måste det utfylla magarna tillräckligt.

Fodergians omfattning beräknas i dess innehåll av torrs substans. Vad som menas med detta framgår av följande:

Alla växter innehålla vatten fast olika mycket. Rovor innehålla mera vatten än potatis och ännu mera än t. ex. havre och

rågkärna. Den del av växten, som ej är vatten, kallas för vattenfrid eller torrs substans. Torrs substansen brukar räknas i procent. Följande tabell tjänar som exempel:

Hö	7 kg. med 85% torrs.	= 5,95 kg. torr.
Halm	5 " " 84 " "	= 4,20 " "
Rovor	5 " " 8,5 " "	= 0,425 " "
Potat.	5 " " 25 " "	= 1,25 " "
Havr.	1 " " 86 " "	= 0,86 " "

Summa: 12,685 kg torrs.

Utforda vi en ko med 7 kg. hö, 5 kg halm o. s. v. få vi alltså en torrs substans på i runt tal 12 7 kg., vilket är tillräckligt. I praktiken behöver man ej så noga räkna med detta. När kon ätit sig mätt och hon börjar rata sitt foder, då har hon sin fordran på torrs substans tillfredställd.

Fodret skall vidare vara tillräckligt saftigt d. v. s. innehålla tillräckligt med vatten. Just genom denna sin egenskap att vara saftiga komma rotfrukterna att få sin stora betydelse för ladugårds-skötseln. Utan en ökad och intensivare odling av dessa kunna vi icke tänka oss ett höjande av husdjursskötseln.

Varför spelar nu saftigheten en så stor roll, fråga vi oss? Svaret blir följande: Vid mjölkproduktionen gäller det att få en så hastig omsättning som möjligt av fordets näringsämnen.

Därmed menas att näringsämnen skola så fort som möjligt passera matsmältningskanalen och upptagas av blodet. Det är ju näringsämnena, som skola ålstra mjölken och ju skyndsammare detta sker dessto bättre. Nu är det så, att saftiga fodermedel bidraga till att åstadkomma en hastig omsättning. Kraftfodret har samma verkan, varav följer att saftfodermedlen till en del kun-

na ersätta kraftfodret, så länge nämligen som den dagliga fodermängden håller den förutnämnda minsta mängden av äggvita. Detta är viktigt att känna till. Genom en ökad rotfruktigiva kan jag således till en viss del ersätta kraftfodret. Ökning av rotfruktsarealen är således ett viktigt led i arbetet på förbättrandet av husdjursskötseln. Genom en ökad rotfruktsodling tvingas jag också till en noggrannare skötsel av min jord, som i sin tur kommer att verka fördelaktigt på de efterföljande grödorna.

Tiden för utfodringen kan växla för olika gårdar och förhållanden, men vi skola alltid komma ihåg, att utfodringen skall ske på bestämda tider. Ett ordspråk säger, att "kon har klockan i magen", varmed antides att kon är mycket känslig för att de bestämda utfodringstiderna noga skola efterföljas. Något arbete får ej upptaga mig så, att tiden för utfodringen flyttas fram eller tillbaka, ty utfodrar jag mina kor på ore gelbundna tider blir följd den, att fordern smältningen ej sker normalt och fodret utnyttjas ej fullständigt.

Vid vinterutfodringen bör man giva djuren två stora mål om dagen. Mellan dessa tider ska de ha fullkomlig stillhet, så de i lugn kunna idissla sin föda.

De olika foderslagen skola genast följa efter varandra, så att djuren ej behöva vänta, ty däri genom oroas de. Den ordning i vilken fodermedlen skola följa på varandra är: saftfoder, kraftfoder, vatten och sist stråfoder. Lika mängder ska utfodras vid de bägge fodergivorna så att man icke t. ex. giver allt kraftfoder vid förmiddagsfodret och ingenting på eftermiddagen!

Förlovning har tillkännagivets mellan läraren vid Norrby folkskola hr. John Berggren och lärarinnan vid samma skola fröken Katarina Söderblom.

1+1-1.

Lokala meddelanden.

Kretsrådet i Hapsal.

Valen skedde i slutet av februari: Valda blevo 15 representer. Av dessa tillhöra:

agrarpartiet: (pöllumehed)	5
mindre jordbrukare	3
kristl. folkpartiet	2
arbetspartiet	2
socialdem.	3

Omkring 25.000 röstberättigade ha deltagit i valen. ● Kretsrådsvalen i Hapsal och andra distrikt över hela landet hava visat agrarernas starka tillväxt och givit kretsråden stark borgerlig majoritet. I jämförelse med de förra valen har en stark lutning till höger gjort sig kännbar men det torde nog hava sin förklaring där i att de socialistiska experimenten, som de sista två år utförts, utfallit så illa och visat att det är lättare att tala och lova än att göra, samt att allt som icke motsvarar livets fordringar faller i kampen.

Utlandet.

Estlands självständighet firas i Sverige.

Baltiska hjälpföreningen hade på förslag av frkn A. Lindhagen den 25 febr. anordnat en soaré på Grand-Royal med anledning av att Sverige erkänt Estlands och Lettlands självständighet de jure. Till soarén voro bl. a. indjudna härvarande representer för Estland Dr. Menning och konsul Ed. Klaas med fru samt som representer för svenskarna i Estland skriftställare J. Blees och fröken Elin Berg I talen vid supén framhölls å både svenska och å den estniska sidan, att svenskarna i Estland utgöra den naturliga förenings-

länken mellan de båda länderna. Stämningen var mycket god. Åtskilliga riksdagsmän voro närvarande.

Ryssland.

Denna gång få vi inskränka oss till att omtala att Kronstadt, som kämpat tappert, numera med hela flottan och befästningarna fått ge sig i sovjetmaktens händer. General Koslovski samt en del revolutionärer ha flytt över till Finland. Staden har fått en ny kommandant Döbenko. Alltså lyckas Lenin ännu en gång kuva upproret.

Polska freden.

Polsk-ryska freden har den 18 mars undertecknats i Riga.

Om kyrko- och prästskattesystemet.

Diskussionen om kyrko- och prästskattesystemet följes med stort intresse och många önska yttra sig i frågan. En del yrka på kyrkans rensande m. m. Till frågan om fri- eller statskyrka skola vi senare återkomma, men diskussionen om skattesystemet skola vi emellertid nu avsluta. Sakliga förslag i frågan torde inlämnas till den för landet tillsatta kommissionen, som har att utarbete projekt till ett bättre skattesystem.

Som avslutning på diskussionen avtrycka vi följande brev:

Till uppsatsserien

„Om kyrko- och prästskattesystemet“

kunde anmärkas följande:

Estländska prästkonferensen, som enligt den nya kyrkolagen varje år sammankallas av Biskopen, ägde rum den 26 och 27 januari i Dorpat. Konferensen, i vilken deltog omkr. 50 ev. luth. präster, bland dem blott en från Wiicks krets, öppnades av Biskopen Kukk i St. Petrikyrkans församlingssal. Förutom vetenskapliga frågor behandlades även rent praktiska sådana. Bland andra talade prosten Haller, St. Martens, över temat: "Huru skola vi präster ställa oss till frågan om

kyrkans underhåll? Hela diskussionen gick i den riktningen, att lösningen av denna fråga icke skulle överlämnas åt enskilda församlingar var och en för sig, utan måste regleras enhetligt över hela Estland. Den på sista kyrkodagen redan grundade centralkassan skulle utvidgas i sådan ordning, att samtliga prästers och klokares avlöningar skulle betalas ur denna gemensamma kassa. En resolution antogs, enligt vilken utredningen av denna fråga överlämnades åt den sedan ett år för samma ändamål tillsatta särskilda kommissionen, som har att utarbete ett hithörande lagförslag till nästa kyrkodag. Som ny medlem i kommissionen invaldes av konferensen prosten Haller.

Det vore önskligt att de svenska församlingarna, där prästskattesystemet möjligen vilar på traditionella grunder och där även framdeles folkliga och lokala egenheter kanske behövde beaktas vid skatternas betalning, framkomme med sakliga förslag till ovannämnda kommission. R. E.

Insända brev.

Jag har med intresse följt med konsulent Erik Green's artiklar angående boskapens värd och kornas utfordring. Utan att betvivla den stora nyttan, sådana fackkunskaper ha för dem, som intressera sig för ladugårds-skötsel, tycker jag dock för min del, att sådana artikelsier lämpigare kunde tryckas i en extra bilaga till tidningen. Kustbon är numera en politisk tidning, varför jag tycker, att dylika specialfrågor icke alltför mycket borde taga utrymme i anspråk. Skulle artiklarna i jordbruk och boskaps-skötsel utges i bilagor, inbesparades därigenom plats i tidningen för frågor av allmänare intresse, och för dem som speciellt intressera sig för facklitteraturen hade det den fördelen, att de finge densamma samlad på ett ställe.

20. 2. 1921.

R. E.